

RAZVOJ HEURISTIKA ZA RJEŠAVANJE PROBLEMA RETROGRADNE ŠAHOVSKE ANALIZE

SEMINAR ZA FORMALNE METODE I PRIMJENE

Dr. sc. Marko Maliković

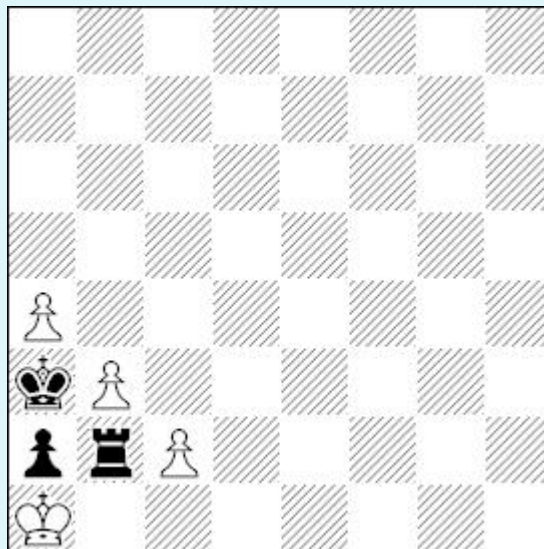
Filozofski fakultet u Rijeci

17. XII. 2008.

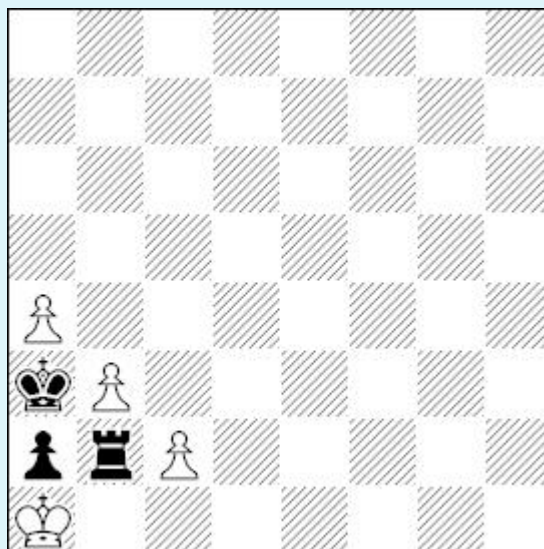
Retrogradna šahovska analiza

- Retrogradna šahovska analiza sastoji se u primjeni strogog deduktivnog zaključivanja da bi se na temelju zadane šahovske pozicije i pravila šahovske igre otkrile određene informacije o povijesti te pozicije odnosno o potezima koji su do te pozicije doveli

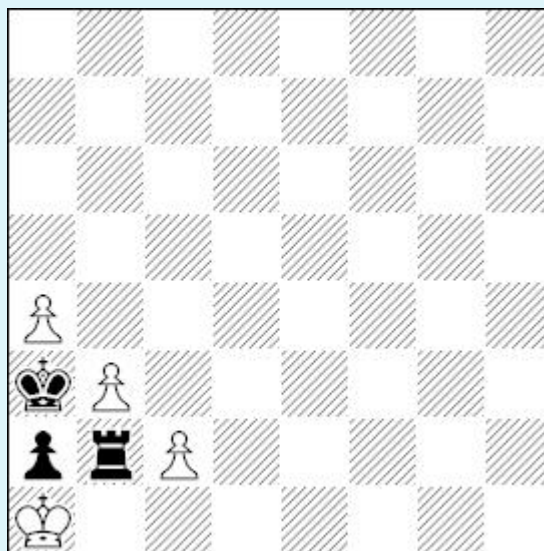
Koji je bio posljednji potez?

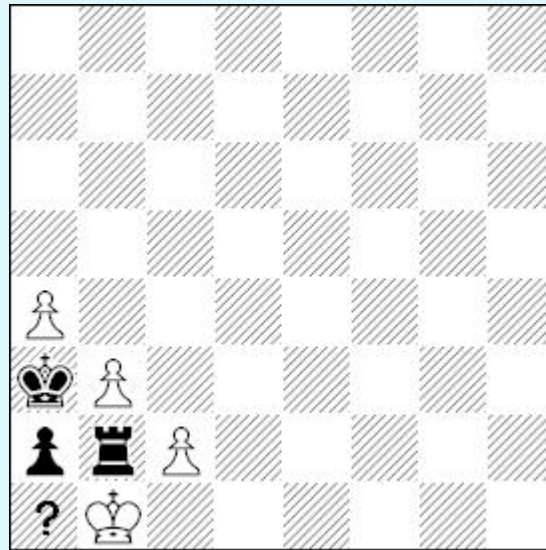
Pretpostavka: Crni je na potezu

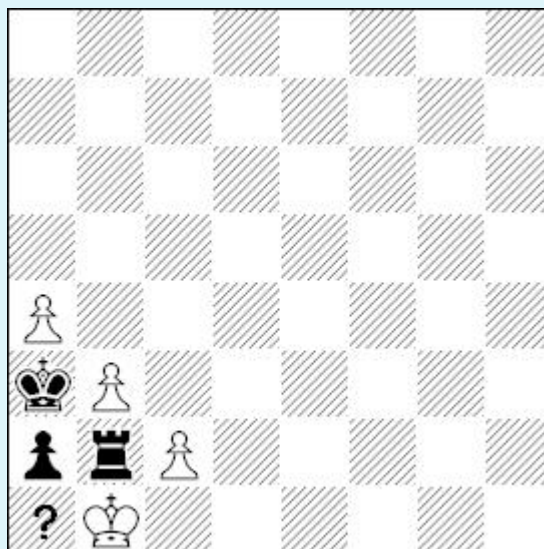
Dakle: Posljednji potez je odigrao bijeli

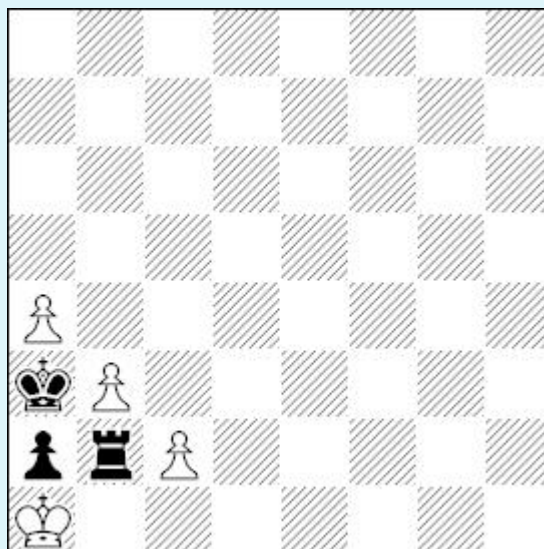
Jedini mogući potez je bijelim kraljem s *a2* na *a1* s tim da se je na *a1* možda nalazila neka crna figura

Ne postoji potez crnoga koji dovodi do trenutne pozicije

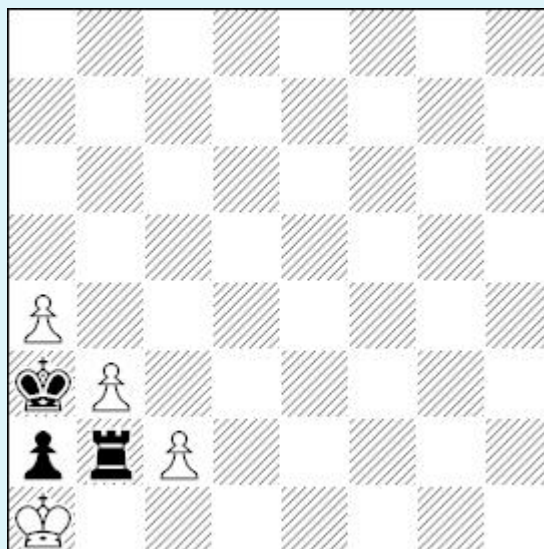

Dakle: Bijeli je na potezu

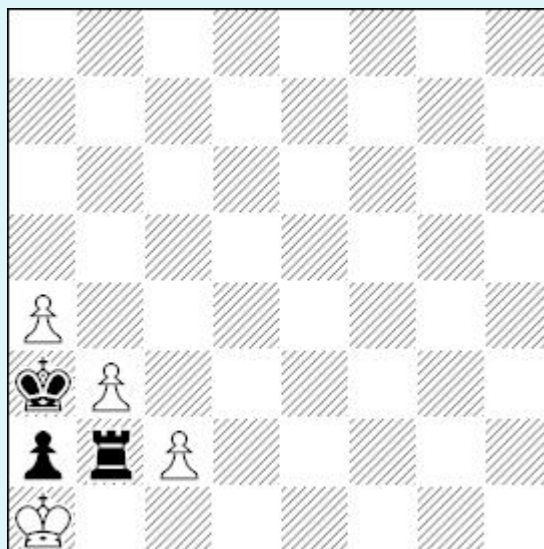

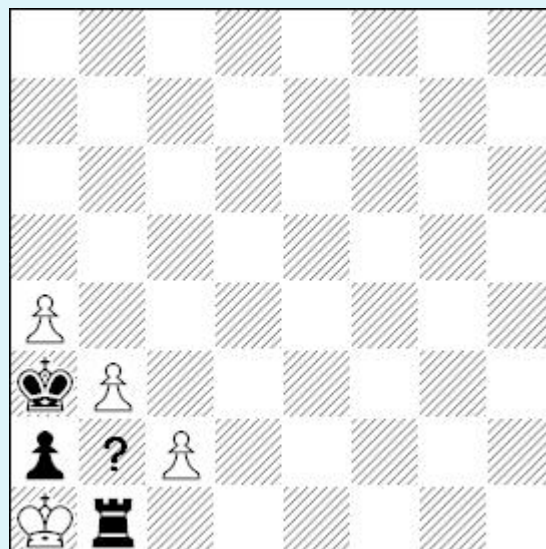
Dakle: Posljednji potez je odigrao crni

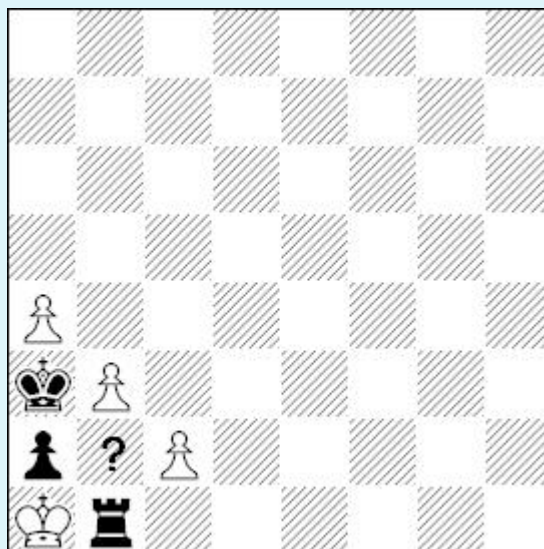
Pješakom očito nije igrao

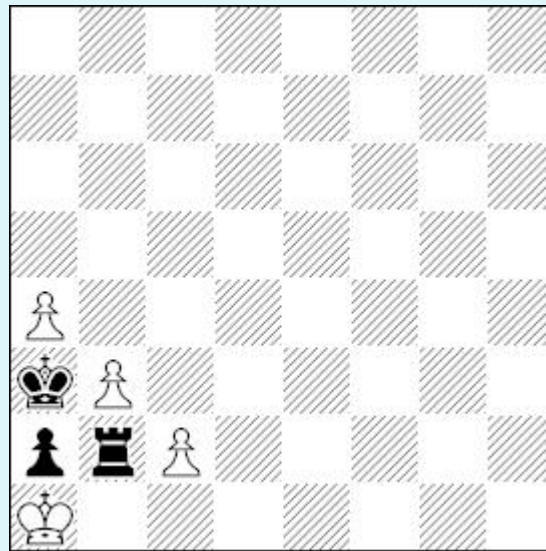
Pretpostavka: Igrao je topom s tim da se je na polju *b2* možda nalazila neka bijela figura

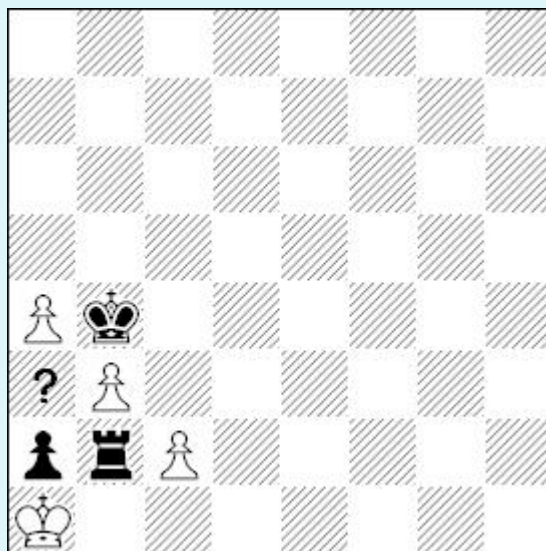
Bijeli nije mogao sam sebi dati šah

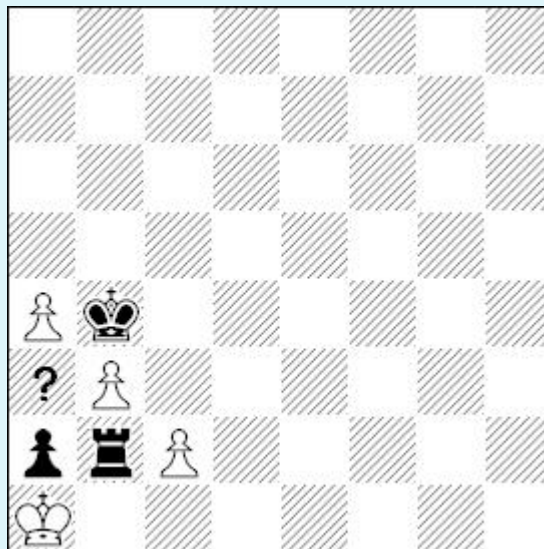
Dakle: Crni je igrao kraljem

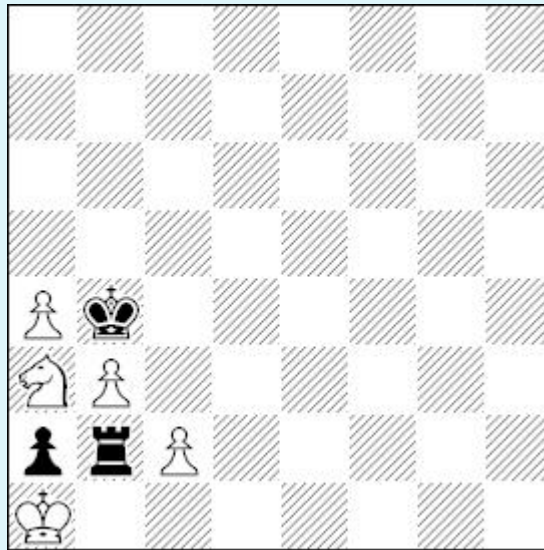
Dakle: Jedino polje s kojeg je mogao doći na a3 je b4
s tim da se je na a3 možda nalazila neka bijela figura

Koja je figura bila na polju *a3*?

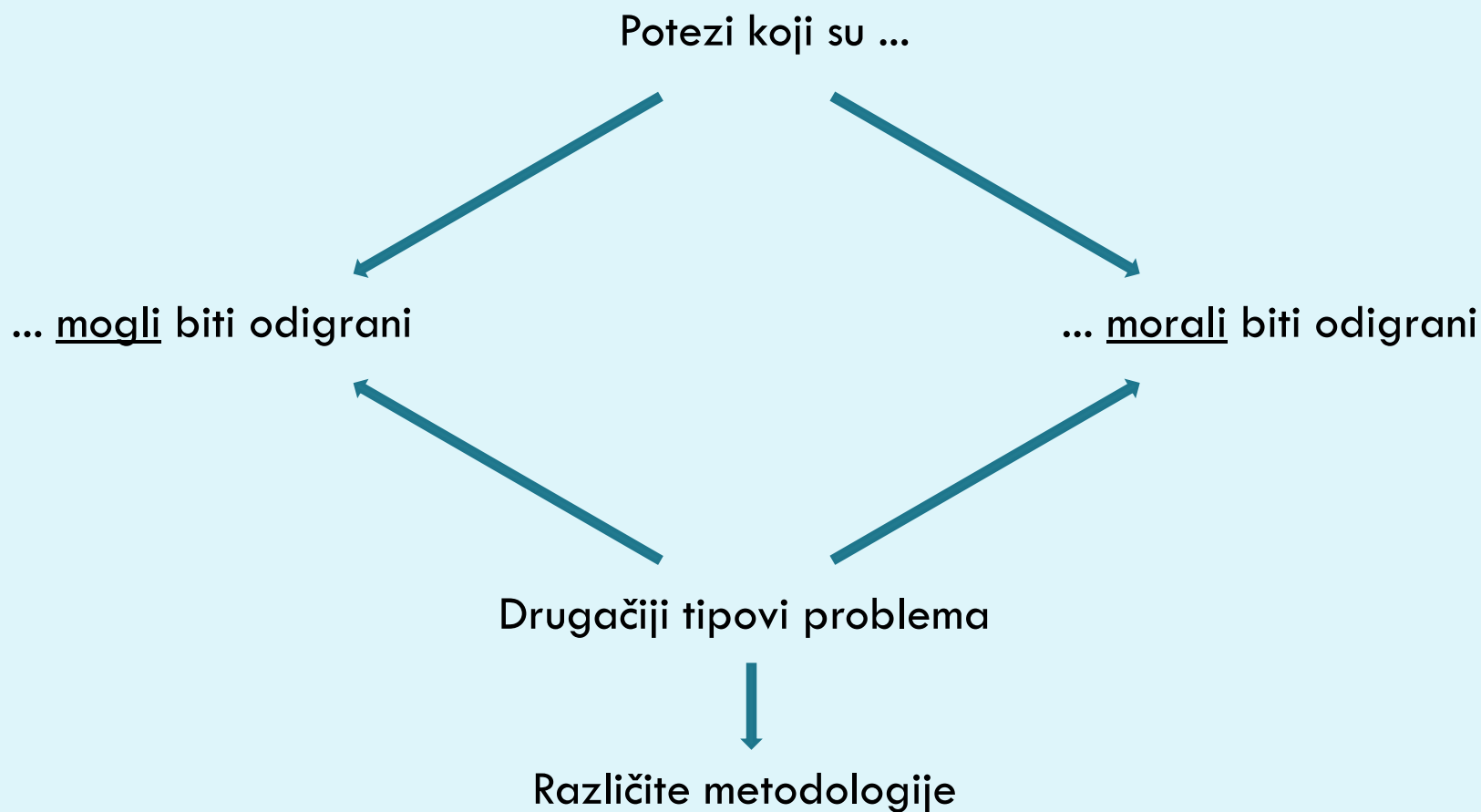

Jedina mogućnost: Na polju *a3* bio je bijeli skakač!

Retrogradna šahovska analiza

Retrogradna šahovska analiza

Područje strogog deduktivnog zaključivanja

Pogodna uporaba sustava za deduktivno dokazivanje
tvrđnji (Coq)

Retrogradna šahovska analiza

Područje sa velikim prostorom mogućih poteza i pozicija

Potrebno je razviti heuristike kojima se taj prostor može pravovremeno smanjiti i tako omogućiti rješavanje raznih tipova problema

Coq

- Sustav za deduktivno dokazivanje tvrdnji iskazanih logikom viših redova
- Razvijen na "The French National Institute for Research in Computer Science and Control" - <http://www.inria.fr>
- Implementacija računa induktivnih konstrukcija - formalizma koji kombinira λ -račun i teoriju tipova
- Objective Caml - programski jezik u kojem je razvijen sustav Coq

Okruženje RŠA u sustavu Coq čine slijedeći elementi:

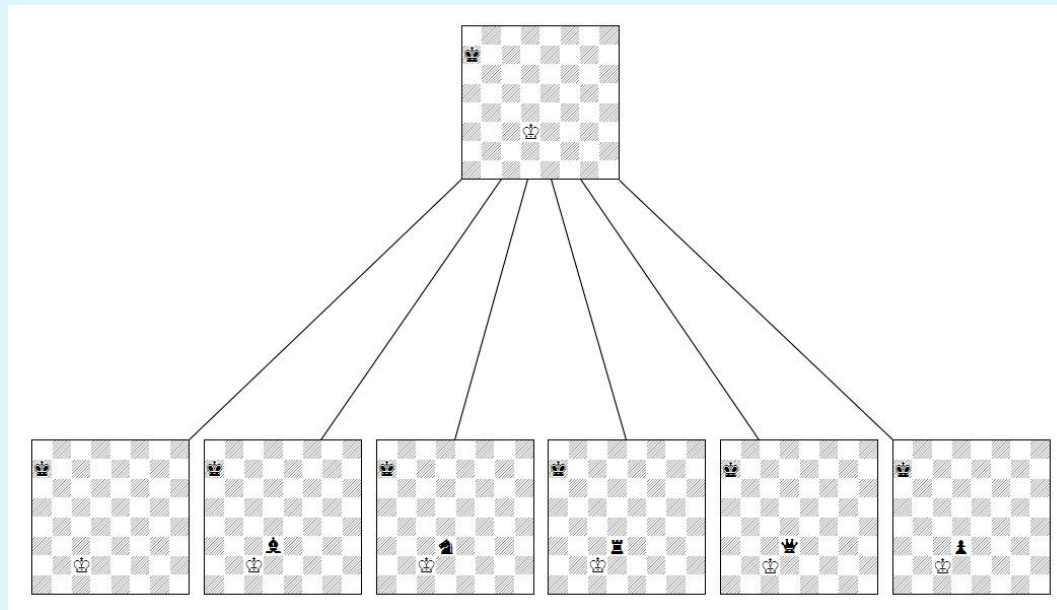
- (Induktivne) definicije tipova
  - šahovskih figura
  - boja igrača
  - ...
- Deklaracije varijabli (zadavanje tipa nekom nazivu)
- Aksiomi
- Hipoteze
  - hipoteza o položaju figura na šahovskoj ploči u nekom trenutku vremena
  - ...
- (Rekurzivne) funkcije za izračunavanje
  - novog položaja figura na šahovskoj ploči nakon odigranog retrogradnog poteza
  - šah pozicija
  - ...

Strategije dokazivanja tvrdnji sustava Coq koje koristimo u našem sustavu za RŠA:

- Taktike
- Taktikali
- Uspoređivanje uzoraka (Pattern Matching)
- ...

Metode izgradnje stabla mogućih retrogradnih poteza i pozicija do kojih ti potezi dovode

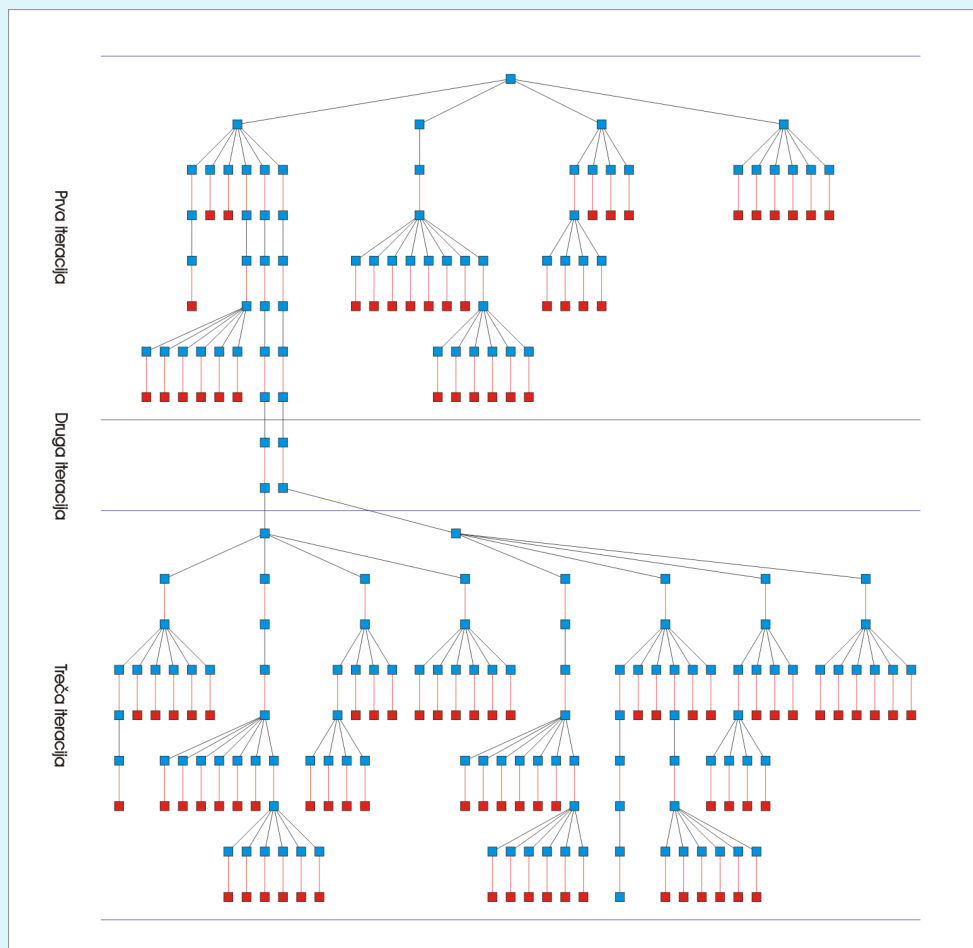
1. Induktivni razvoji:

2. Deduktivna zaključivanja:

1. o potezima koji su u određenoj poziciji morali biti odigrani
2. o nevaljanim pozicijama
3. ...

Primjer stabla mogućih retrogradnih poteza i pozicija koji gradimo dedukcijom i induktivnim razvojinama

Pravila o valjanosti/nevaljanosti retrogradnih šahovskih poteza

I. Temeljna pravila:

- 1) Pravila o retrogradnom pomicanju figura
- 2) Pravila o mogućim retrogradno osvojenim figurama
- 3) Pravila o postavljanju kraljeva u šah poziciju
- 4) Pravilo o eliminaciji šah pozicije

II. Pravila dobivena opažanjem (glavne heuristike sustava):

- 1) Pravila o forsiranim potezima
- 2) Pravila o imaginarnim šah pozicijama
- 3) Pravila o potezima koji ne mogu otkloniti određene tipove šah pozicija
- 4) Pravila o potezima koji u pozicijama s posebnim svojstvima ne mogu biti odigrani

Nakon provjere da li potezi i pozicije zadovoljavaju sva uvedena pravila:

U poziciji ne postoji niti jedan valjani retrogradni potez

Pozicija se eliminira

U poziciji postoje valjani retrogradni potezi

Izvodimo pozicije koje tim potezima nastaju i prelazimo na sljedeću iteraciju

Tipovi problema retrogradne šahovske analize koje naš sustav rješava

- Otkrivanje niza od n poteza koji su odigrani da bi nastala zadana pozicija
- Dokazivanje nevaljanosti zadane pozicije
- Kombinacije retrogradnih i standardnih šahovskih problema:
  - ▣ Dokazivanje prava na osvajanje *en passant*
  - ▣ Dokazivanje prava na neku od rokada

Temeljna svojstva našeg sustava

- **Potpunost** (za razliku od jedinog dostupnog sustava *Retractor* koji je nepotpun jer koristi ograničeni Depth-First algoritam pretraživanja)
- **Konzistentnost** sustava temelji se na strogoj kontroli uvedenih pravila (taktikala), trenutka u kojem se pojedini od tih taktikala primjenjuju i kontroli stanja sustava u trenutku njihove primjene
- **Heuristike** - u sustavu je implementirano više heuristika bez kojih bi sustav bio prespor ili uopće ne bi mogao riješiti zadane probleme
- **Otvorenost** - sustav je otvoren za lako ugrađivanje novih pravila koja će omogućiti rješavanje novih tipova problema

Mogućnosti primjene retrogradne analize u drugim područjima

- Druge vrste igara:
  - ▣ Tic-Tac-Toe
  - ▣ Kartaške igre
  - ▣ ...
- Svaki sustav koji se sastoji od većeg ili manjeg broja različitih stanja i u kojem je definiran skup pravila pomoću kojih se iz jednog stanja prelazi u drugo može biti retro-analiziran u cilju:
  - ▣ Izbjegavanja nepoželjnih završnih stanja (ishoda)
  - ▣ Određivanja stanja i nizova akcija nad tim stanjima da bi se postiglo neko od poželjnih završnih stanja (ishoda)